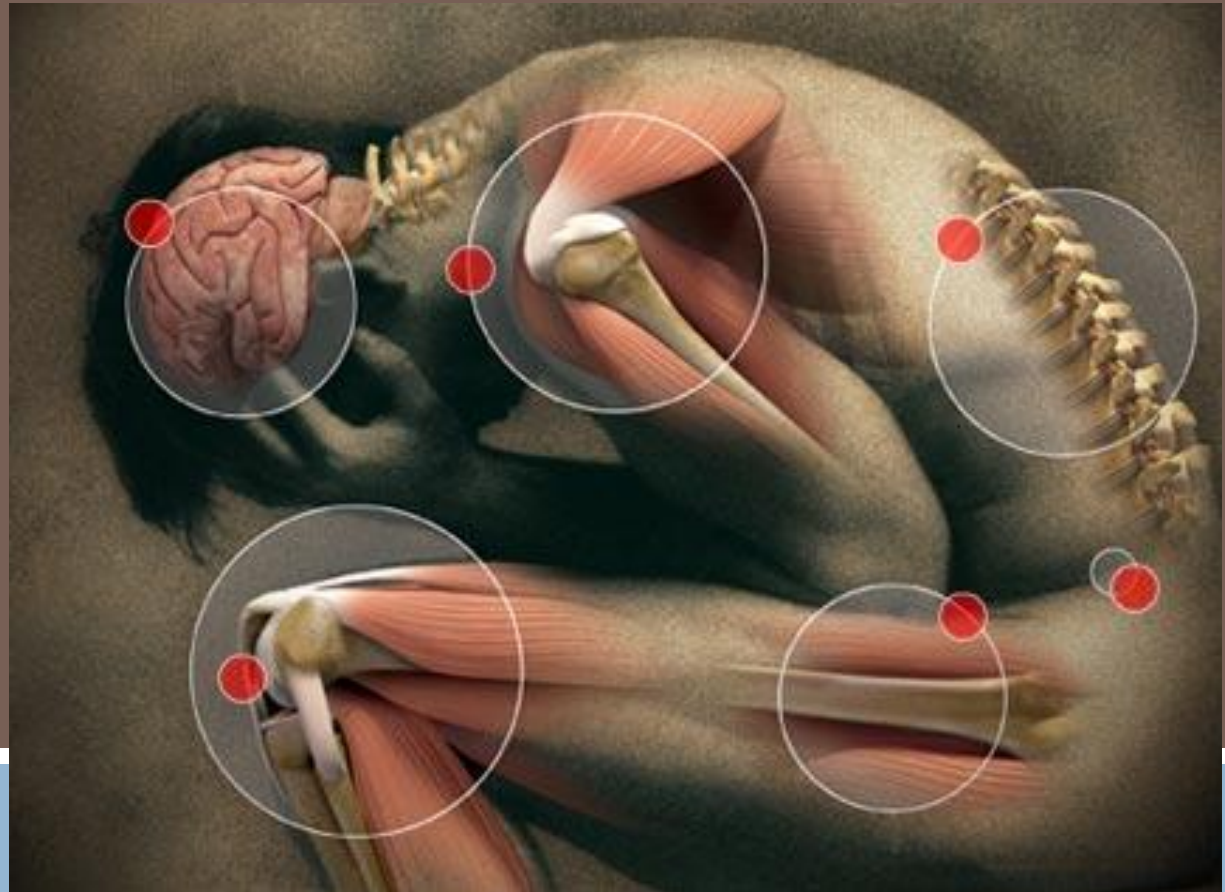

FRA SENSITIVITET TIL FUNKTIONELLE LIDELSER - STATUS 2013

Psykiatri-dage
8. November 2013
Herlev Hospital

Peter la Cour
Leder af
videnscenter for
funktionelle lidelser

Indhold

- Et det de kære børn med de mange navne – eller sammenbragte møgunger?
- At vælge en hest at ride på
- Om sensitivitet på to måder:
 - 1. Forståelser af central sensibilisering
 - 2. Forståelser af psykosomatik
- Den medicinfaglige verden er for lille!
- Hvad kan man gøre?

Kært barn ... mange navne?

- Funktionelle lidelser
 - Somatiseringstilstande
 - Medicinsk (endnu) uforklarede sygdomme
 - Medicinsk uforklarede (uforklarlige) sygdomme
 - Bodily distress syndromer
 - Liaison-tilstande
 - Somatisk symptom og relateret lidelser
- Det kære barn er IKKE kært! Patienterne er ofte vrede, afmægtige, desperate eller deprimerede

Nogle navngivne enkeltilstande/symptomer

- Kronisk træthedssyndrom
- Fibromyalgi (smertesyndrom)
- Irritable bowel (irritabel tyktarm) syndrom
- Kronisk belastningssyndrom ("stress")
- Whiplash senskader
- PTSD
- Psychic non-epileptical seizures (PNES)
- Depression med somatiske symptomer
- Multipel kemisk intolerance
- Sygdomsangst (sygdomme der måske kommer)
- (Over)bekymringer i forbindelse med anden sygdom (ex kræft)
- Listen er ikke komplet.....

Symptomer – bl.a.

Udbredte smerter

Regionale smerter

Triggerpunkter

Hovedpiner

Migræne (!!)

Træthed

Stress (øget arousal)

Søvnforstyrrelser

Kognitive forstyrrelser

Almene emotionelle forstyrrelser

Angst/nervøsitet

Flashbacks

Depressive symptomer

Kvalme

Tinnitus

Føle og sanseforstyrrelser

Lammelser

Lang de fleste i
patientgruppen har
smerterelaterede lidelser

Kan man adskille de forskellige tilstande?

Spredere og samlere...

	Fibro mylagi	Kronisk smertesyndrom	Kronisk træthedssyndrom	Kronisk belastningsyndrom ("Stress")	Whiplash	PTSD	Irritable bowel syndrom	Multiple Chemical Sensitivity	Psychic Neurological syndrom PNES	Sygdomsangst (uden symptomer)	Bekymring for anden sygdom
Udbredte smerter	X	X	X					X			
Regionale smerter	X	X		X	X		X	X			
Stress (øget arousal)	(X)	X	(X)	X	(X)	X		?	?	X	X
Træthed	(X)	X	X	X	X	X	X	X	?		X
Søvnforstyrrelser	(X)	(X)	X	(X)	X	X	?	X		?	X
Kognitive forstyrrelser	(X)	(X)	X	(X)	X	?	?	X	(X)		
Almene emotionelle forstyrrelser		(X)	(X)	(X)	?		?			X	X
Depressive symptomer			(X)	(X)		X				(X)	(X)
Angst/nervøsitet	(X)	?	?	(X)		X				X	X
Kvalme			(X)	(X)	(X)			(X)			
Tinnitus			?	?							
Flashbacks					(X)	X			KONVERSION	ANGST	ANGST

Diagnose-kaos

	Uklare somatiske symptomer (Smerter, træthed, mave)	Konversion (neurologisk)	Sygdoms-angst	Sygdoms-bekymring
Somatisering	X	-	-	-
Funktionelle lidelser (DSAM)	X	-	X	-
Medicinsk uforklarede symptomer	X	X	-	-
Bodily distress syndrom	X	-	-	-
ICD 10 (WHO)	X	(X)	X	-
ICD 11 (forslag) (WHO)	X	-	X	-
DSM V (USA)	-	X	X	X

Prevalens - hyppighed

(meget svært at opgøre p.gr.a. diffus diagnostik)

Alle er enige om, at der er tale om *rigtig, rigtig* mange patienter.

14% af alle lange sygemeldinger skyldes MUS

8 % af alle førtidspensioner begrundes i MUS

18% af patienterne i almen praksis har MUS

20 % af befolkningen har smerter > 6 måneder

Fibromyalgi: 2-3 % af befolkningen

Irritabel tyktarm: ca 7 % af befolkningen

Kronisk træthed: ca 10 % af befolkningen

Økonomi: 10-20 % af de samlede danske sundhedsudgifter

Hvad er problemet?

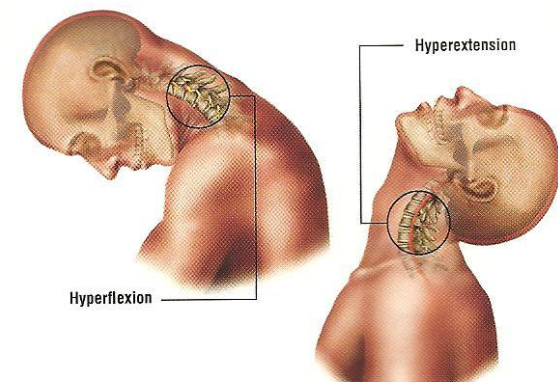
- fra det virkelige liv

En fysisk ellers meget veltrænet og sportsaktiv sygeplejerske kommer i 32-årsalderen ud for en trafikulykke. Hun holder i bil for rødt lys, og bilen bliver påkørt voldsomt bagfra, netop idet hun fra forsædet forsøger at få en væltet sutteflaske op til babyen på bagsædet. Hun pådrager sig whiplash og har to år efter mange senfølger: Hun kan næste ikke holde sammen på sit arbejde, hun må droppe al sin træning, kan ikke samle sig om de simpleste ting, sover mere end nogensinde, har smerter der kommer og går, næsten altid murrende hovedpine, der eksploderer ind imellem, hun har konstant dårlig samvittighed overfor børnene.

Forsikrings-selskabet vil ikke anerkende sygdommen (den er jo "funktional", ikke erstatningsberettiget, som "rigtige" sygdomme). De sender hende til fysisk undersøgelse hos en neurolog (der får undersøgelsen betalt af forsikringen). Han mærker kort på hendes nakke gennem tøjet og udtaler dernæst: "Ved du hvad? Nu skal du ikke tænke på det mere og se at komme ud af den sygerolle."

Patienten fremtræder derefter på klinikken grædende, rasende, afmægtig, stresset og med depressive træk, uden rigtige håb om ændringer, når hun fortæller om sin smertetilstand.

Patientens journal bliver tykkere og tykkere, hun går fra afdeling til afdeling, fra undersøgelse til undersøgelse. Intet hjælper rigtig noget.

Vi vælger hest: Uklare somatiske symptomer.

Lægefaget har i hvert fald disse uenigheder:

- Fysiologiseren eller psykologisering
- Samlere eller spredere
- Teori-drevne eller pragmatik-drevne
- Opsøgende eller undgående

Sensivitet: Fysiologi eller psykologi?

Fysiologi: Wikipedia:

- Ved "central sensibilisering," kan nociceptive neuroner i de dorsale horn i rygmarven blive sensibiliseret ved en perifer vævsskade eller inflammation. Ændringerne ved central sensibilisering opstår efter gentagne udsættelser for smerte. Dyreforsøg har konsekvent vist, at når et forsøgsdyr gentagne gange udsættes for smertefulde stimuli, vil dyrets smertetærskel ændres og resultere i en stærkere smerte-respons.
- Fx kan patienter efter rygkirurgi med en fjernet diskusprolaps stadig fortsætte med at "føle" smerte.
- Nyfødte, der er omskåret uden bedøvelse har vist sig at reagere kraftigere på fremtidige injektioner, vaccinationer, og lignende procedurer.

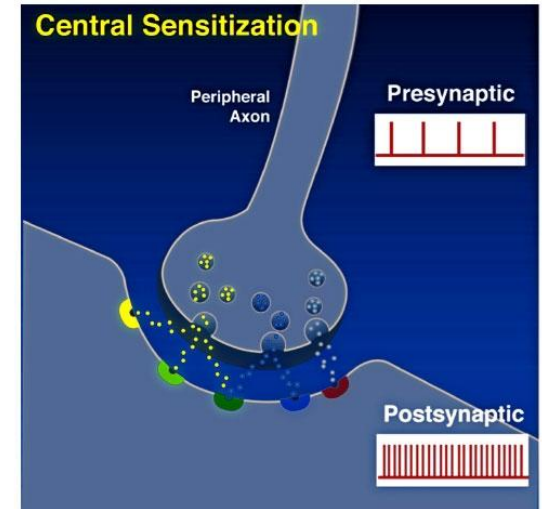
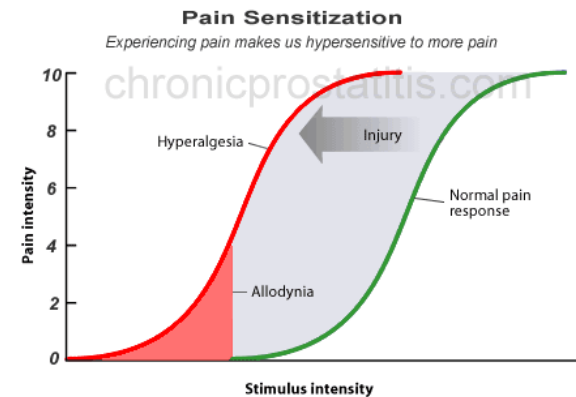
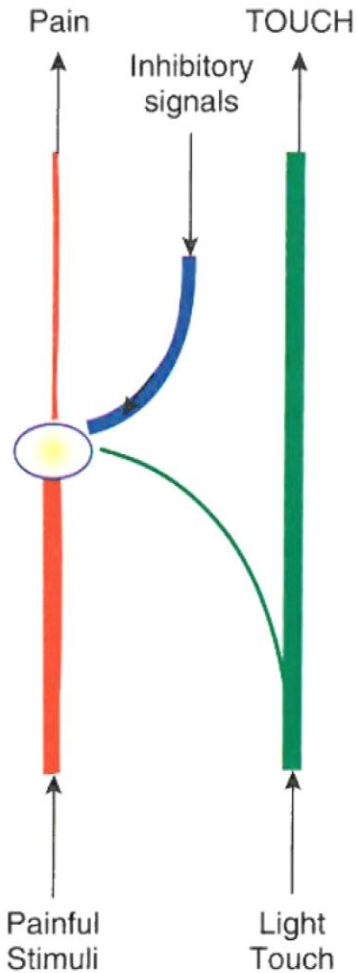

Figure 3. Pain is amplified at the central nervous system level.

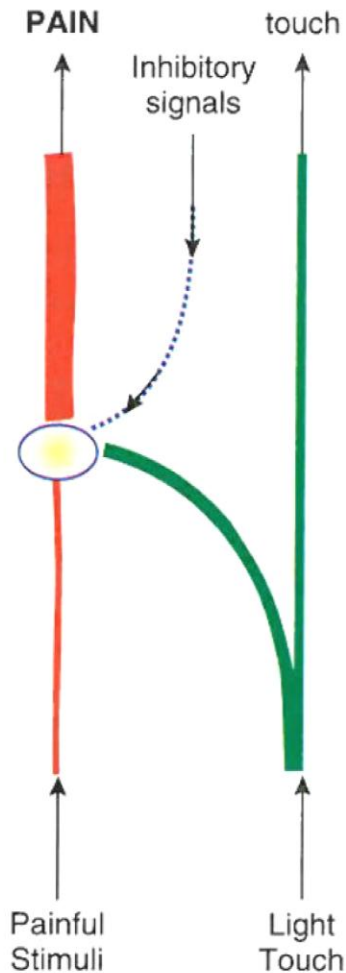
Noxious stimuli can sensitize the nervous system response to subsequent stimuli. The normal pain response as a function of stimulus intensity is depicted by the curve at the right, where even strong stimuli are not experienced as pain. However, a traumatic injury can shift the curve to the left. Then, noxious stimuli become more painful (hyperalgesia) and typically painless stimuli are experienced as pain (allodynia).

Normal Sensation

Painful stimuli are kept separate from touch signals and suppressed by descending inhibitory signals

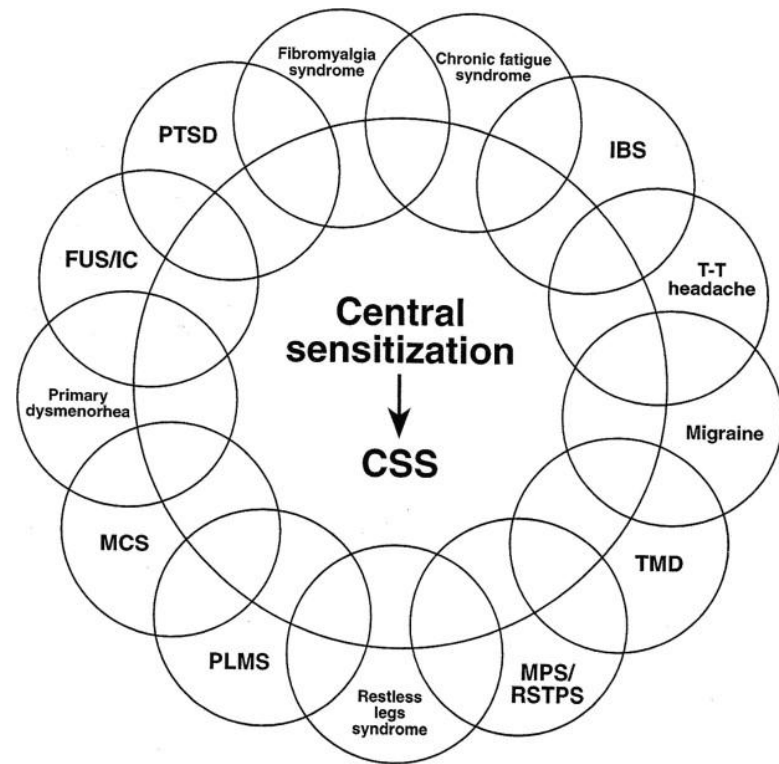
Central Sensitisation

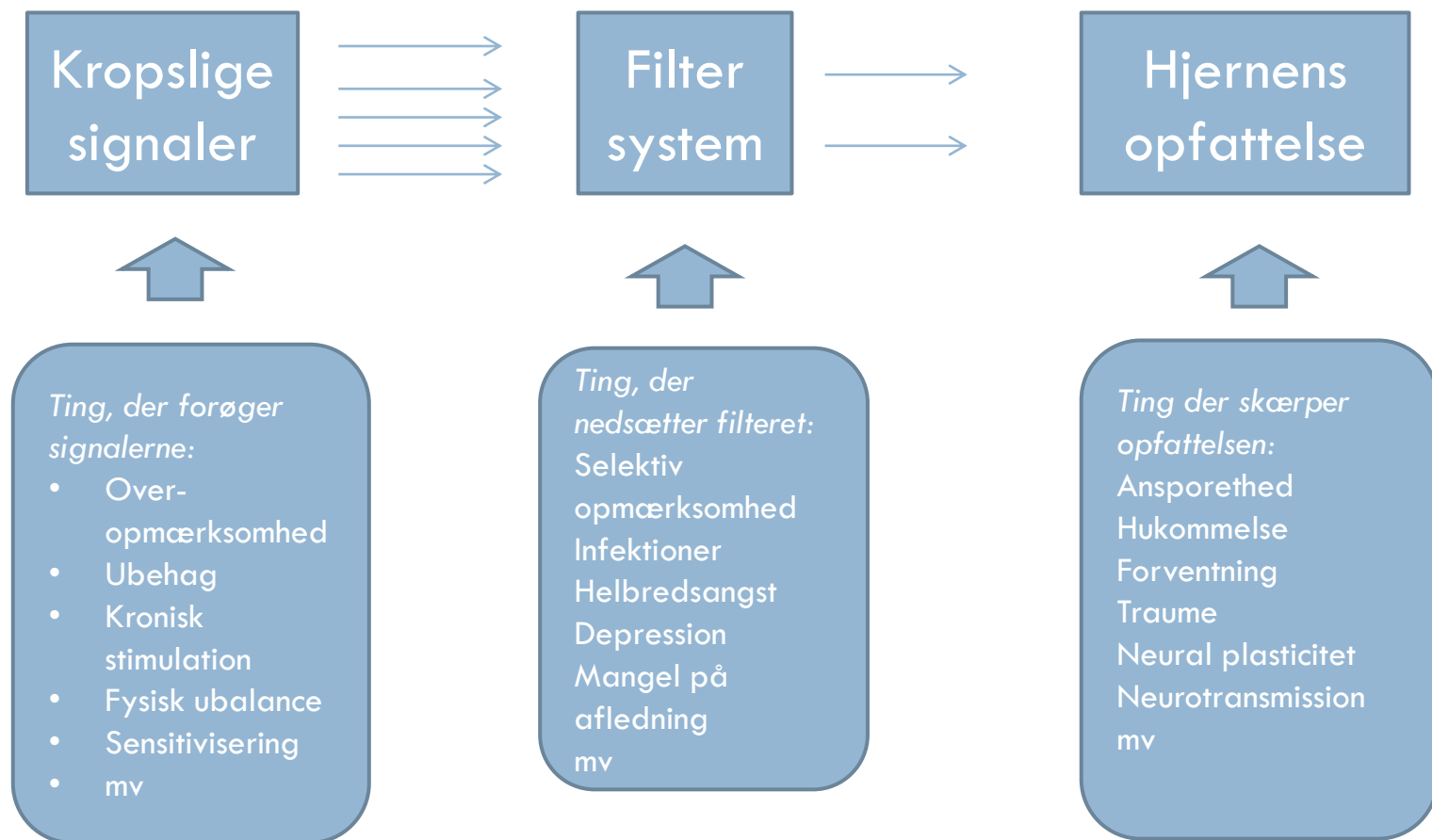
Synaptic plasticity and loss of inhibition lead to
(a) hyperalgesia - amplification of painful stimuli
(b) allodynia - pain arising from non-painful stimuli

Central

sensibilisering
er fundet i
fibromyalgi og
andre af disse
sygdomme

Mange neuro-psykologiske processer kan påvirkes, så systemet bliver mere sensitivt. Rief & Broadbent (2007)

Psykiatri: Klassisk psykosomatik historie

- ❖ Grækerne: "En sund sjæl i et sund legeme"
- ❖ Islamisk middelaldermedicin: Korrelationer mellem psykisk og fysisk sygdom
- ❖ 1880: Freud ser hypnotisør Carl Hansen, studerer hypnose og "opdager det ubevidste som en selvstændig del af os". Diagnose: Konversionshysteri

1943: Franz Alexander (2. g. psyk.an.): Specifitetshypotesen.

De syv store psykosomatiske sygdomme

- *Astma*: Skyldes tilbageholdt gråd efter moderen
- *Højt blodtryk*: Tilbageholdt vrede overfor autoritet
- *Leddegigt*: Forbitrelser, forsuring
- *Mavesår*: Hævnfølelser tilbageholdes
- *Tyktarmsbetændelse*: Tvunget til konformitet og lydighed i barndommen
- *Eksem*: Utilgivende forældre, oversensitiv, ønske om omsorg
- *Højt stofskifte*: Umodne ambitioner om succes og manglende evne til at udtrykke vrede

George Ham, Franz Alexander, Hugh Carmichael (1951): A Psychosomatic Theory of Thyrotoxicosis (tyktarmsbetændelse)

24

A PSYCHOSOMATIC THEORY OF THYROTOXICOSIS

TABLE 2

EXTERNAL PRESSURES AND PERSONALITY FEATURES OF 24 PATIENTS WITH GRAVES' SYNDROME

	<i>Number of Patients</i>	<i>%</i>
	23	96
1. <i>Premature Need for Self-Sufficiency and Maturity:</i>		
Taking care of self, siblings or parents		
(a) Inadequate parental support as child with resulting frustrated dependence		
due to:	23	96
Death of parents	7	29
Divorce or separation of parents	6	25
Parental rejection	15	62
Continued or excessive economic stress	5	21
Other causes	6	25
(b) Multiple siblings: Patient oldest or youngest child:		
Largest family—19 Total siblings in 24 cases	159	
One "only child" Mean number of children per family	6.6	
Number patients who were oldest child	12	50
(c) Exposure to significant death episodes:	15	62
2. <i>Inability to express hostility:</i>	22	91
Repression and overcompensation of excessive sibling rivalry		
3. <i>Struggle against fear:</i>	17	71
Counterphobia	17	71
Denial	9	37
Repression	8	33
4. <i>Life-long ambition toward advancement:</i>	19	79
Exhausting work obligation		
5. <i>Urge to bear children:</i> (See Table 3)		
6. <i>Dreams of death:</i>	15	62

Nyere psykosomatik: generel sårbarhed – flere sygdomme

Peter Sifneos i 1980erne:

Lider man af **Alexitymi**, dvs

- Har svært ved at identificere følelser, svært ved at skelne mellem forskellige følelser og kropslige fornemmelser af følelsesmæssig ophidselse
- Svært ved at beskrive sine følelser til andre mennesker
- Mangel på fantasi
- Tænker meget konkret

- så er man tilbøjelig til at få de ”psykosomatiske sygdomme”

Nyere specificitetshypoteser

- 1959: Friedman og Rosenman (hjertelæger) Type A-personlighed: Hjerter-kar sygdomme er overrepræsenterede hos folk med konkurrence og præstationsorientering, vredlidenhed og fortravlethed
- Denollet 2000: Type D personlighed, præget af negativ emotionalitet, kommer sig ikke af sygdomme og dør mere pludselig.

Området hedder ikke "psykosomatik" men "Behavioral medicine" eller socialmedicin eller sundhedspsykologi

Historie:

Hysteri-forståelses traditionen

- Op til år 1900: Kvindens livmoder og forstyrrelser i dens funktioner. Livmoderen vandrede rundt i kroppen, hvor den "blokerer passager, forhindrer åndedrættet og skaber sygdom"(Hippokrates)
- Symptomer: bevidstløshed, nervøsitet, sexuel begær, søvnløshed, mangel på kropsvædske, tyngde i maveregionen, irritabilitet, mistet appetit for mad og sex og en "tendens til at skabe besvær"
- Kur: Vibration, varmtvandmassage, hypnose

Vibration is Life

The secrets of the ages have been discovered in Vibration. Great scientists tell us that we owe not only our health but even our life strength to this wonderful force. Vibration promotes life and vigor, strength and beauty.

Vibration is one of the most marvelous forces ever known. It is the source of growth in nature, the source of life and motion in the human body, and the source of strength and vigor.

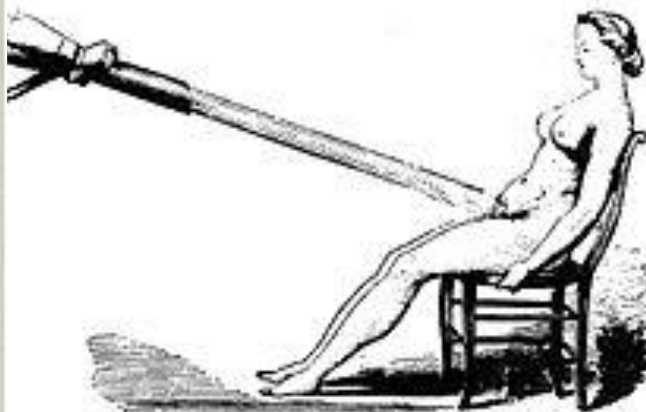
Vibrate Your Body and Make It Well
YOU Have the Right to Be Well!

Only vibrating and electric treatment can cure the most stubborn cases of rheumatism, neuralgia, sciatica, and all other forms of nerve pain. It is the only treatment that can be used in all cases. It is the only treatment that can be used in all cases. It is the only treatment that can be used in all cases.

WHITE CROSS Electric Vibrator

Combines both of these great forces of nature. It is the only vibrator that can be used in all cases. It is the only vibrator that can be used in all cases. It is the only vibrator that can be used in all cases.

Vibrating Chair FREE

Teori: Hysteri – angst - traume

Efter 1900: Den senere Freud benævner "angstneurose" og hysteri-diagnosen forsvinder næsten helt.

Den bliver til "somatisering" og "dissociation"

Eksempel på hysteri-diagnose: Gulf war syndrom (1991): Diffuse smerter, træthed, kognitive problemer, diarre, udslett. Man gættede på giftgas, røg fra brændende oliekilder, uraniumstøv som årsager.

PTSD-diagnosen fødes i 1980 (DSM-III), men bliver først kendt i 1995 (ICD10 og DSM-IV).

I 2013 (DSM5) flyttes lidelsen fra en angstlidelse til en ny kategori: "Traume og stress-relateret lidelse"

Teori: Freudiansk psykoanalytisk teori tilskrev de hysteriske symptomer det ubevidste, der prøver at beskytte patienten for psykiske pres (angst).

Sygdommes **primær-gevinst:** Symptomerne giver uro over hvad det kan være og skam over ikke at kunne opfylde sin rolle.

Diagnosen virker angstdæmpende og giver en legal forklaring på manglende rolleopfyldelse

Sygdommes **sekundær-gevinst:** Symptomerne og diagnosen udløser omsorg og opmærksomhed, der i sig selv kan være vedligeholdende eller direkte sygdomsfremkaldende

Det vælter fuldstændig: Nyere generelle hypoteser

Teori: Det er hysteri alt sammen: "Hystories" (1997)

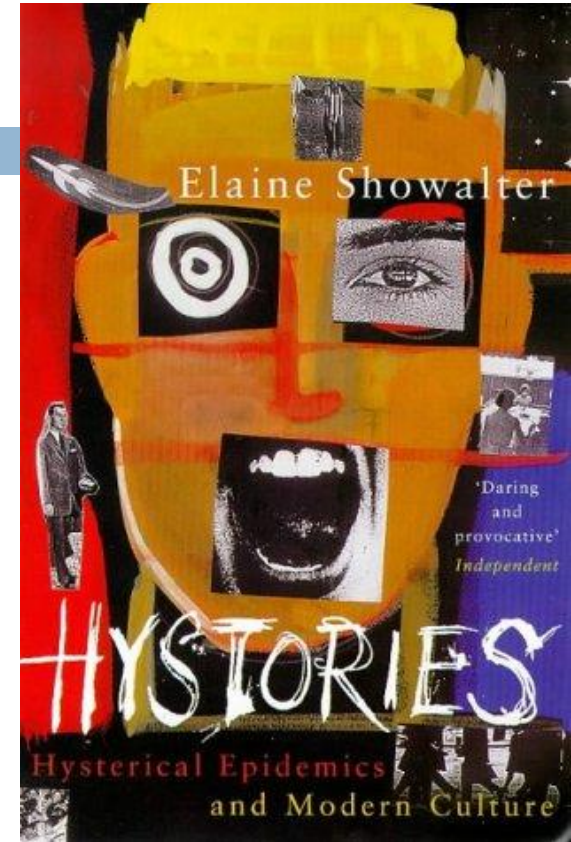
Fra bogomtalen:

Denne provokerende og oplysende bog kortlægger et kulturelt fænomen . Beretninger om fremmed-bortførelser, multipel personlighed, kronisk træthedssyndrom, Golfkrigs-syndrom og genoplussen af undertrykte erindringer i psykoterapi er blot nogle af de tegn , vi lever med i en tidsalder af hysteriske epidemier.

Ligesom heksejagt i 1690'erne og hypnotiske helbredelser i 1980'erne afspejler de hysteriske syndromer i 1990'erne frygt og bekymringer en kultur på kanten af ændringer. Showalter fremhæver det fulde sortiment af moderne syndromer og trækker tråde til tidligere tider der viser, at hysteri muterer og bliver omdøbt, og under de rette omstændigheder er alle modtagelige.

I dag spredes hysteriske epidemier ikke af virus eller dampe, men af historier, der er oprettet "i samspillet mellem urolige patienter og sympatiske terapeuter ... cirkuleres gennem selvhjælpsbøger , artikler i aviser og magasiner, tv- talk shows , populære film, internettet, selv litteraturkritik ."

**"Det sidder nok i virkeligheden et andet sted"
"Somatisering"**

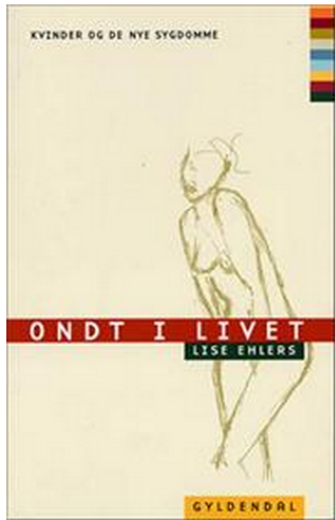
Danmark: "Ondt i livet"

Ondt i livet

(Bog, hæftet)

- kvinder og de nye sygdomme

[Se stort billede](#)

Forfatter: [Lise Ehlers](#)

☆☆☆☆☆ (ingen boganmeldelser)

Beskrivelse: Whip-lash, fibromyalgi, kronisk træthedssyndrom - fup eller fakta, reelt eller simpelt hypokondri? Lægerne er rygende uenige. Neuropsykolog Lise Ehlers mener, at sygdom for mange kvinder er blevet en livsstil. Smertene er virkelige nok, men årsagen skal tit søges andre steder end i det rent fysiske. ...[vis mindre](#)

Sideantal: 109
Sprog: Dansk 🇩🇰
ISBN-13: 9788700394186
Indbinding: Hæftet
Udgivet: 26-10-1999

[Vis mere](#) ▾

Alt om bogen:

[Beskrivelse](#)
[Anmeldelser](#)

Sæt på:

[Huskeliste](#)
[Ønskeliste](#)
[Bogliste](#) ▾

Andre udgaver

	Pris
🇩🇰 Ondt i livet (Bog, indbundet, 2. udgave, udgave, 1. oplag)	DKK 179,00
Ondt i livet - kvinder og de nye sygdomme (Bog, ukendt format, brugt)	DKK 90,00

"Forklaringen ligger nok et andet sted!"

"Ondt i livet

Mange mennesker i de rige vestlige industri lande oplever sig selv som syge!"
- *avisoverskrift fra tiden*

Underforstået: Når det ikke er fysisk kan det jo kun være psykisk!

Tilbage til virkeligheden:

Om at "søge årsagen andre steder."

Ja, men hvor?

Case 1: En lille dreng bliver moppet og har nogle meget svære år i skolen. Hans immunsystem er nedsat gennem denne periode, og han pådrager sig en grim meningitis. Som voksen har han en øget tendens til hovedpine.

Er årsagen til øget hovedpine psykisk eller fysisk?

Case 2: Forårssolskinnet lokker en ung mand udenfor, hvor han møder en pige. Han forelsker sig stormende, men efter et kort forhold dropper hun ham. Han oplever derefter forstyrret nattesøvn, drikker for meget alkohol og pådrager sig en febertilstand, der bliver kompliceret og langvarig. Da han bliver udskrevet fra hospitalet er han bitter og fuld af hævnfantasier mod exkæresten. Han opsøger en prostitueret og køber sex uden kondom. Han får uheldigvis HIV med diffuse smerter over det hele.

Er sygdomsårsagen til HIV biologisk, psykologisk eller social?

Årsagen ligger nok et andet sted. Men hvor?

Case 3: Midaldrende fru Rothchill tager som sædvanligt med naboerne fra Vedbæk Strandvej på vinterskiferie i februar. Hun pådrager sig desværre et kompliceret benbrud på skituren, hun ligger på hospitalet meget længe og kan ikke tænke på andet end sine smerter.

Er sygdomsårsagen organisk, social eller eksistentiel?

Case 4: Fru Andersens mand dør i en alder af 83 efter 60 års trofast ægteskab. 3 måneder efter dør fru Andersen.

Er dødsårsagen biologisk, psykologisk, social eller eksistentiel?

Fysiologiseren eller psykologisering

Opdelingen i enten rent fysiske (organiske) og rent psykiske (psykiatriske) sygdomsårsager er

en konstruktion!

– et kunstprodukt, der ikke modsvarer den virkelige verden, men kun små brudflader i den.

Problemet er: "Sygdomme i sindet opfattes som noget der i princippet kan kontrolleres og styres, og kan man ikke det, har man moralske mangler. Kroppen kan derimod ikke foretage valg og være ansvarlig, den er uskyldig." (T. M. Luhrmann, 2000)

Eksempel: Overvægtige mennesker ses mere som uansvarlige end som folk med lavt stofskifte

Vores bio-psyko-social-eksistentielle livsverden

(ad modum Ken Wilber)

	Privat	Offentlig
Ydre	Krop (bio)	Samfund (social)
Indre	Livsoplevelse (eksistens)	Kultur (psyko)

Nutidens nybrud: Pragmatisk forståelse (optimisten)

Engelsk lærebog for almenmedicinere: Medicinsk uforklarede sygdomme, 2013 (Chris Burton)

”Denne bog er ikke en bog om somatisering af mentalt ubehag ud fra et teoretisk synspunkt. Den har ikke det synspunkt, at uforklarede medicinske sygdomme er en måde at kommunikere behov på, foretaget af mennesker, der ikke kan gøre det på andre måder. Bogen antager snarere et mekanistisk syn på symptomer som et resultat af interaktionsprocesser – nogle fysiologiske, nogle neuropsykologiske – som leder til vedvarende og generende følelser og ubehag. Denne attitude er meget lig den, der gælder i smerte-medicin, som attituden har meget til fælles med; rigtig mange uforklarede medicinske sygdomme inkluderer smerte”

”Det er vigtigt at være klar over, **at symptomer føles på samme måde** hvad enten de er medicinsk ”forklarede” eller ”uforklarede”.

Det er de samme mønstre der er aktiverede i hjernen ligegyldig hvad man årsagen er, når det drejer sig om smerte. ”

Perspektiv: Kaos fortsætter (pessimisten)

Nogle klinikere "tror ikke på disse sygdomme" og fortæller det til patienterne

Nogle klinikere sukker dybt og mener at "problemet nok ligger et andet sted"

Nogle klinikere undgår disse patienter og sender dem til konstant nye undersøgelser

Nogle klinikere arbejder med forfinet diagnostik (ex fibromyalgi og reumatologi)

Nogle klinikere forsker seriøst efter avancerede bio-fysiologiske forklaringsmodeller (ex central sensibilisering)

Hvad kan man gøre?

Den medicinsk-faglige verden er for lille!

Den bio-
psyko-
social-
eksistentielle
model

Hvad der vides at virke

- Psykoterapi !
 - Individuel
 - Gruppe
 - Familie
- Let medicinering
- Social afklaring
- At genfinde livsmening
 - Meditation
 - Eksistentiel psykoterapi
 - Social involvering

Eksempel på psykoterapi

”Smerteskole” – en række faste emner

- ”Smertenarrativ”
- Døgnrytme
- Usynligt handicap
- ”Stop for gult”
- Dagligt:
 - Prioriter dine opgaver
 - Lav en daglig liste over dine gøremål
 - Spørg dig selv: Hvordan bruger jeg bedst min tid lige nu?
 - Afslut din opgave 100%
 - Gør det nu
- ”En dårlig dag”

Eksempler: Eksistentiel psykoterapi

Tema: Forskelle på situationer med magt og situationer med afmagt – kontrol og accept

Om accept:

Eksistentielt: Du har frihed til at forholde dig forskelligt til det der sker.

- Spirituelt: "End ikke en spurv falder til jorden uden vor Herre er med i det." (Mt 10:29) Alt er såre godt og arbejder for det bedste
- Religiøst: Tillich: Vid at du er accepteret, uacceptabel som du er!

Om ikke-accept:

"Accept betyder at man giver op og opgiver ethvert håb om at ændre eller vinde kampen"

"Accept er i virkeligheden undertrykkelse – en ydre tilpasning, en indre fortrængning"

"Accept er resignation – at man bare må finde sig i det."

Tema: Hvad er af virkelig betydning i dit liv?

Fra sensitivitet til Funktionelle lidelser - Status 2013

Det bedste råd:

Bed regionerne oprette selvstændige tværfaglige centre:

”Center for komplekse sygdomme og symptomer”

Formål: at afklare og behandle bedst muligt; såvel medicinsk, psykologisk, socialt som eksistentielt.

Personale: Smertelæger, arbejdsmedicinere, psykiater, praktiserende læge, psykologer, meditationslærere, fysioterapeuter, socialrådgivere, ergoterapeuter.

Hvor kunne man spare samfundet og patienterne for meget!

Peter la Cour